

Ryszard KOWALCZYK

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Strukturyzacja województwa wielkopolskiego jako obszaru badań prasy lokalnej

Charakterystyka demograficzna i terytorialna województwa wielkopolskiego

Reforma samorządowa 1990 roku przywróciła miejscowym społecznościom instytucję samorządu terytorialnego na poziomie gminy¹. Natomiast nowy trójstopniowy podział terytorialny państwa, wprowadzony z dniem 1 stycznia 1999 roku, wyodrębnił poza gminami dodatkowe ogniwa samorządu terytorialnego na poziomie powiatu i województwa². W ten sposób powstało województwo wielkopolskie o obszarze 29 827 km² (jest to obszar skorygowany, faktyczny, wcześniej bowiem podawano wielkość 29 825 km²) i liczące wówczas 3 346 tys. mieszkańców³, w którego skład weszło 226 gmin, 35 powiatów, w tym 31 ziemskich i 4 grodzkie (Kalisz, Konin, Leszno, Poznań)⁴. Ogólną charakterystykę województwa wielkopolskiego z perspektywy podziału terytorialnego i administracyjnego oraz statystycznego na podregiony przedstawiono w tabeli 1.

Na nowe województwo wielkopolskie składało się w całości dawne województwo poznańskie, istniejące do 1998 roku⁵. Ponadto w obręb nowego województwa wielkopolskiego weszły prawie całe dawne województwa: kaliskie, konińskie, leszczyńskie i pilskie, z których tylko nieliczne gminy zostały włączone do województw ościennych. Do no-

¹ Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku *o samorządzie terytorialnym* (Dz. U. Nr 16, poz. 95).

² Ustawa z dnia 24 lipca 1998 roku *o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa* (Dz. U. Nr 96, poz. 603).

³ *Administracja samorządowa oraz jednostki podległe*, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań 1999, s. 9.

⁴ G. Jabłońska, *Nowe prawo samorządu terytorialnego*, Gdańsk 1999, s. 32 i 64.

⁵ Przypomnijmy, iż w latach 1975–1998 Polska była podzielona na 49 stosunkowo małych województw.

Tabela 1
Województwo wielkopolskie według podziału terytorialnego i statystycznego na podregiony (2010)

Powiaty		Gminy					Miasta	Podregiony		
razem	ziemskie	grodzkie	ogółem	miejskie		miejsko-wiejskie	wiejskie			
				razem	na prawach powiatu			pozostałe		
35	31	4	226	19	4	15	90	117	109	6

Źródło: Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 31 XII 2009 r., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2010, s. 115.

wego województwa wielkopolskiego dołączono również gminy byłych województw: bydgoskiego (gmina Trzemeszno), gorzowskiego (gminy Międzychów i Międzychód) oraz zielonogórskiego (gminy Siedlec, Wolsztyn i Zbąszyń) – mapa 1.

Mapa 1. Współczesne województwo wielkopolskie z podziałem na powiaty (2010)

Województwo wielkopolskie zajmuje drugie miejsce w kraju pod względem powierzchni, zaś trzecie pod względem liczby ludności. Na jego obszarze leży aglomeracja poznańska⁶ i aglomeracja kalisko-ostrowska⁷

⁶ Aglomeracja Poznańska została utworzona 15 maja 2007 roku na mocy porozumienia pomiędzy samorządami aglomeracji poznańskiej. Jej skład poszerzono 26 czerwca oraz 28 listopada 2008 roku.

⁷ Porozumienie o współpracy pomiędzy samorządami aglomeracji kalisko-ostrowskiej podpisano 19 lutego 2008 roku.

oraz kalisko-ostrowski okręg przemysłowy, konińskie zagłębienie węgla brunatnego, poznański okręg przemysłowy.

W 2008 roku w woj. wielkopolskim mieszkało 3397,6 tys. osób⁸. Natomiast na koniec czerwca 2009 roku stan ludności zwiększył się do 3 403 174 mieszkańców, w tym 1 650 631 mężczyzn (48,5%) i 1 752 543 kobiet (51,5%)⁹. W miastach mieszkało 1 914 130 osób (56,24%), zaś na wsi 1 489 044 osób (43,76%). W skład województwa wielkopolskiego wchodzi 19 gmin miejskich, w tym 4 na prawach powiatu (grodzkie), 90 gmin miejsko-wiejskich oraz 117 gmin wiejskich. W Wielkopolsce jest 109 miast, wśród których prawie połowa liczy mniej niż 5 tys. mieszkańców i jest zamieszkała łącznie przez 143 819 osób, czyli 7,51% ogółu mieszkańców miast (tab. 2).

Tabela 2

**Miasta w woj. wielkopolskim według liczby mieszkańców
(stan na 30.06.2009)**

Ogółem	Miasta o liczbie ludności						
	poniżej 2 000	2 000– 4 999	5 000– 9 999	10 000– 19 999	20 000– 49 999	50 000– 99 999	100 000– 199 000 i więcej
Liczba miast							
109	10	40	21	18	13	5	1
Liczba ludności miast							
1 914 130	17 383	126 436	146 992	261 954	337 904	360 610	106 829

Źródło: *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30 VI 2009 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2009, s. 111.

Większość miejscowości wiejskich (z 207 gmin wiejskich i miejsko-wiejskich) liczy mniej niż 7 tys. mieszkańców, natomiast zamieszkuje w nich 617 311 osób, czyli 32,25% ogółu mieszkańców wsi (tab. 3).

Wśród 90 gmin miejsko-wiejskich aż 71 (79%) liczy od 5 000 do 19 999 mieszkańców, w których zamieszkuje łącznie 764 428 osób, czyli 58% ogółu mieszkańców gmin miejsko-wiejskich (tab. 4).

⁸ *Polska w liczbach*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2009, s. 3.

⁹ *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30 VI 2009 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2009, s. 12.

Tabela 3

**Gminy wiejskie i miejsko-wiejskie w woj. wielkopolskim według liczby mieszkańców wsi
(stan na 30.06.2009)**

Ogółem	Gminy o liczbie ludności				
	poniżej 2 000	2 000–4 999	5 000–6 999	7 000–9 999	10 000 i więcej
Liczba gmin wiejskich i miejsko-wiejskich					
207	–	53	69	54	31
Liczba ludności wsi w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich					
1 489 044	–	208 098	409 213	449 511	422 222

Źródło: *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30 VI 2009 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2009, s. 112.

Tabela 4

**Gminy miejsko-wiejskie w woj. wielkopolskim według liczby mieszkańców
(stan na 30.06.2009)**

Ogółem	Gminy o liczbie ludności				
	poniżej 2 000	2 000–4 999	5 000–9 999	10 000–19 999	20 000–49 999
Liczba gmin					
90	–	2	38	33	17
Liczba ludności gmin					
1317637	–	9 106	298 187	466 241	544 103

Źródło: *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30 VI 2009 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2009, s. 113.

W tabeli 5 pokazano podział ludności województwa wielkopolskiego według płci i miejsca zamieszkania w poszczególnych powiatach.

Województwo wielkopolskie według podregionów

Stosowany w naszym kraju podział NTS (Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do celów Statystycznych), który jest odpowiednikiem europejskiego systemu statystycznego NUTS (*Nomenclature of Units Territorial for Statistics*)¹⁰, umożliwił wyodrębnienie na obszarze Polski

¹⁰ Statystyczne jednostki terytorialne wprowadzono w Unii Europejskiej w 1988 roku, a ich celem była harmonizacja i usprawnienie realizacji polityki regionalnej. Według tych jednostek zbierane są dane statystyczne przez Europejski Urząd Statystyczny (EUROSTAT), które stanowią podstawę alokacji środków rozwojowych i pomocowych UE, przeznaczonych w szczególności na rozwój regionów.

Tabela 5
Ludność województwa wielkopolskiego według płci i miejsca zamieszkania w podziale powiatowym LAU1 (stan na 30.06.2009)

Powiaty	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Powiaty			Wieś		
				razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Powiaty									
Chodzieski	47 420	23 285	24 135	26 865	12 798	14 067	20 555	10 487	10 068
Czarnkowsko-trzcianecki	86 872	42 939	43 933	40 406	19 415	20 991	46 466	23 524	22 942
Gnieźnieński	141 454	69 145	72 309	90 554	43 640	46 914	50 900	25 505	25 395
Gostyński	76 047	37 541	38 506	32 063	15 563	16 500	43 984	21 978	22 006
Grodziski	49 853	24 789	25 064	18 962	9 236	9 726	30 891	15 553	15 338
Jarociński	70 751	34 515	36 236	28 064	13 466	14 598	42 687	21 049	21 638
Kaliski	81 071	39 794	41 277	1 559	742	817	79 512	39 052	40 460
Kępniński	55 930	27 613	28 317	14 760	7 004	7 756	41 170	20 609	20 561
Kolski	88 345	43 031	45 314	33 546	15 751	17 795	54 799	27 280	27 519
Koniński	125 759	62 181	63 578	17 777	8 620	9 157	10 7982	53 561	54 421
Kościański	78 167	38 182	39 985	36 368	17 348	19 020	41 799	20 834	20 965
Krotoszyński	77 302	37 888	39 414	46 531	22 504	24 027	30 771	15 384	15 387
Leszczyński	51 396	25 545	25 851	4 765	2 334	2 431	46 631	23 211	23 420
Międzybódzki	36 607	18 041	18 566	16 978	8 195	8 783	19 629	9 846	9 783
Nowotomyski	72 595	35 391	37 204	34 385	16 520	17 865	38 210	18 871	19 339
Obornicki	56 924	28 098	28 826	28 945	14 082	14 863	27 979	14 016	13 963
Ostrowski	159 111	77 572	81 539	84 451	40 338	44 113	74 660	37 234	37 426

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ostreszowski	54 847	27 035	27 812	18 175	8 677	9 498	36 672	18 358	18 314
Piłski	137 599	66 985	70 614	89 704	42 947	46 757	47 895	24 038	23 857
Pleszewski	62 384	30 895	31 489	17 662	8 471	9 191	44 722	22 424	22 298
Poznański	315 159	153 519	161 640	127 561	61 339	66 222	187 598	92 180	95 418
Rawicki	59 783	29 353	30 430	29 136	13 914	15 222	30 647	15 439	15 208
Ślupецki	58 566	29 065	29 501	16 956	8 198	8 758	41 610	20 867	20 743
Szamotulski	87 058	42 476	44 582	42 244	20 201	22 043	44 814	22 275	22 539
Średzki	55 241	27 063	28 178	21 894	10 509	11 385	33 347	16 554	16 793
Śremski	59 173	28 991	30 182	34 196	16 454	17 742	24 977	12 537	12 440
Turecki	83 709	40 859	42 850	33 610	15 974	17 636	50 099	24 885	25 214
Wągrowiecki	68 311	33 789	34 522	32 361	15 664	16 697	35 950	18 125	17 825
Wolsztyński	55 563	27 421	28 142	13 421	6 340	7 081	42 142	21 081	21 061
Wrzesiński	74 771	36 444	38 327	39 249	18 840	20 409	35 522	17 604	17 918
Złotowski	68 704	34 003	34 701	34 280	16 475	17 805	34 424	17 528	16 896
Razem	2 596 472	1 273 448	1 323 024	1 107 428	531 559	575 869	1 489 044	741 889	747 155
Miasta na prawach powiatu									
Kalisz	106 829	49 788	57 041	106 829	49 788	57 041	—	—	—
Konin	79 622	37 919	41 703	79 622	37 919	41 703	—	—	—
Leszno	64 229	30 523	33 706	64 229	30 523	33 706	—	—	—
Poznań	556 022	258 953	297 069	556 022	258 953	297 069	—	—	—
Razem	806 702	377 183	429 519	806 702	377 183	429 519	—	—	—

Źródło: Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30 VI 2009 r., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2009, s. 44–45.

pięciu poziomów, w tym trzech poziomów tzw. regionalnych oraz dwu lokalnych¹¹:

- a) **poziom regionalny**: 1) makroregiony¹² (6 jednostek NTS1), 2) regiony¹³ – województwa (16 jednostek NTS2), 3) podregiony¹⁴ (66 jednostek NTS3) oraz
- b) **poziom lokalny**: 4) powiaty i miasta na prawach powiatu (łącznie 379 jednostek NTS4, w tym 314 jednostek powiatowych – powiatów ziemskich i 65 jednostek – miast na prawach powiatu, czyli powiatów grodzkich) i 5) gminy (2479 jednostek NTS5, w tym 65 miast na prawach powiatu)¹⁵. Poziom lokalny określa się jako *Local Administrative Units* (LAU). W Polsce w ramach tego podziału statystycznego wyodrębniono dwa wymienione wyżej poziomy lokalne, czyli powiatowy (LAU1) oraz gminny (LAU2).

Województwo wielkopolskie zaliczone jest do tzw. makroregionu regionu północno-zachodniego¹⁶ i zostało podzielone na 6 podregionów (NUTS3): kaliski, koniński, leszczyński, pilski, poznański, miasto Poznań¹⁷ (mapa 2).

Statystyczny obraz podregionów województwa wielkopolskiego według liczby i struktury ludności przedstawiono w tabeli 6. Podregion kaliski jest najbardziej zaludnionym podregionem województwa wielkopolskiego. W następnej kolejności znajdują się podregiony: koniński, poznański, miasto Poznań, leszczyński i pilski (posiada on także najmniejszą gęstość zaludnienia).

¹¹ Dane na dzień 31 grudnia 2009 roku według: *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 31 XII 2009 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2010, s. 115.

¹² Na poziomie NTS1, czyli makroregionu liczba mieszkańców powinna mieścić się między 3 mln a 7 mln.

¹³ Na poziomie NTS2, czyli w regionie (województwie) powinno mieszkać od 0,8 mln do 3 mln ludności.

¹⁴ Na poziomie NTS3, czyli w podregionie powinno mieszkać od 0,15 mln do 0,8 mln ludności.

¹⁵ Stan na 1 stycznia 2010 roku.

¹⁶ W skład regionu północno-zachodniego (NTS1) wchodzi województwa lubuskie, wielkopolskie i zachodniopomorskie.

¹⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 listopada 2007 roku w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) – Dz. U. 2007, Nr 214, poz. 1573. W nomenklaturze statystycznej w Polsce używa się skrótu NTS, czyli Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych.

Mapa 2. Współczesne województwo wielkopolskie z podziałem na podregiony i powiaty (2010)

Źródło: Biuletyn Statystyczny Województwa Wielkopolskiego. IV kwartał 2009, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań luty 2010, s. 70.

Jeszcze bogatszy obraz mieszkańców poszczególnych podregionów województwa wielkopolskiego wyłania się z podziału ludności według takich specyficznych kategorii wiekowych, jak wiek przedprodukcyjny (0–17 lat), produkcyjny (mężczyźni 18–64 lata, kobiety 18–59 lat) i poprodukcyjny (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety 60 lat i więcej) – tabela 7.

Tabela 6

Ludność woj. wielkopolskiego i jej struktura według podregionów NTS3 (stan na 31.12.2009)

Podregion/ Kod NTS3	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasta			Wieś		
				razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety
				Kaliski PL416	669 061	325 613	343 448	318 331	151 178
Koniński PL414	652 537	318 860	333 677	311 007	148 904	162 103	341 530	169 956	171 574
Leszczyński PL417	545 008	267 236	277 772	250 395	120 055	130 340	294 613	147 181	147 432
Piłski PL411	409 179	201 186	207 993	223 303	107 212	116 091	185 876	93 974	91 902
Poznański PL418	578 275	282 333	295 942	255 573	122 926	132 647	322 702	159 407	163 295
M. Poznań PL415	554 221	258 126	296 095	554 221	258 126	296 095	—	—	—
Razem	3 408 281	1 653 354	1 754 927	1 912 830	908 401	1 004 429	1 495 451	744 953	750 498

Źródło: Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 31 XII 2009 r., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2010, s. 14.

Warto zauważyć, iż najniższym wskaźnikiem ludności w wieku nieprodukcyjnym wykazują się dwa podregiony, w kolejności miasto Poznań i poznański. Natomiast najwyższe wskaźniki mają podregiony kaliski i koniński.

Tabela 7

Ludność woj. wielkopolskiego w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym według podregionów NTS3 (stan na 30.06.2009)

Podregion/ Kod NTS3	Ogółem	W wieku					
		przedprodukcyjnym ¹	produkcyjnym ²			poprodukcyjnym ⁵	nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
			razem	mobilnym ³	niemobilnym ⁴		
Kaliski PL416	668 225	137 144	428 273	269 106	159 167	102 808	56
Koniński PL414	652 226	137 063	418 544	264 158	154 386	96 619	56
Leszczyński PL417	544 240	117 394	351 585	222 995	128 590	75 261	55
Piłski PL411	408 906	88 202	264 938	165 563	99 375	55 766	54
Poznański PL418	573 555	122 780	378 571	242 958	135 613	72 204	52
M. Poznań PL415	556 022	84 695	368 842	234 740	134 102	102 485	51

¹ 0–17 lat; ² mężczyźni 18–64 lata, kobiety 18–59 lat; ³ 18–44 lata; ⁴ mężczyźni 45–64 lata, kobiety 45–59 lat; ⁵ mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety 60 lat i więcej.

Źródło: *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30 VI 2009 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2009, s. 20.

Największy wskaźnik zatrudnienia (na 1000 mieszkańców) odnotowują następujące podregiony: miasto Poznań, poznański oraz kaliski i leszczyński. Natomiast najmniejszym wskaźnikiem zatrudnienia wykazują się podregiony koniński i piłski. Wpływ na to posiada zarówno wskaźnik inicjatywy gospodarczej (liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców), jak i skala rozwoju sektora usług rynkowych (handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego, hotele i restauracje, transport, gospodarka magazynowa i łączność, pośrednictwo finansowe, obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, działalność usługowa komunalna, społeczna

i indywidualna, pozostała oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników), przemysłu i budownictwa oraz wysokotowarowego rolnictwa.

Obszary o większym poziomie bezrobocia są położone na północy i północnym-wschodzie oraz południu i południowym-wschodzie od aglomeracji poznańskiej i środkowo-zachodniej części województwa. Obejmują one głównie trzy podregiony województwa wielkopolskiego: pilski, koniński i kaliski. Problematyka ta wiąże się niewątpliwie z procesem transformacji gospodarczej, w którego rezultacie na znaczeniu tracą podregiony oparte na ekstensywnej gospodarce rolnej oraz przemyśle ciężkim i górnictwie. Sytuacja ta tworzy możliwości rozwoju między innymi dla sektora usług rynkowych, w tym usług reklamowo-ogłoszeniowych i prasowo-wydawniczych oraz związanych z rozwojem nowych technologii informatycznych i mediów, zwłaszcza internetu.

Stopę bezrobocia rejestrowanego w poszczególnych podregionach i powiatach województwa wielkopolskiego na koniec 2009 roku przedstawiono w tabeli 8.

Tabela 8

**Stopa bezrobocia rejestrowanego w woj. wielkopolskim i podregionach NTS3
(stan na 31.12.2009)**

Wyszczególnienie	Bezrobotni zarejestrowani ogółem	Stopa bezrobocia rejestrowanego (%)
1	2	3
Województwo wielkopolskie	133 563	9,1
Podregion kaliski	28 627	10,4
Powiat jarociński	3 732	14,0
Powiat kaliski	2 536	8,4
Powiat kępiński	1 192	4,4
Powiat krotoszyński	3 679	11,6
Powiat ostrowski	8 167	12,9
Powiat ostrzeszowski	2 215	9,5
Powiat pleszewski	3 130	12,6
Kalisz (miasto na prawach powiatu)	3 976	8,3
Podregion koniński	35 302	13,6
Powiat gnieźnieński	5 999	11,6
Powiat kolski	5 436	14,9
Powiat koniński	7 214	16,0
Powiat słupecki	3 823	15,7
Powiat turecki	4 175	12,2
Powiat wrzesiński	4 301	14,2
Konin (miasto na prawach powiatu)	4 354	11,7

1	2	3
Podregion leszczyński	20 714	9,1
Powiat gostyński	3 930	12,4
Powiat grodziski	1 796	8,6
Powiat kościański	2 584	9,3
Powiat leszczyński	1 728	8,6
Powiat międzychodzki	1 285	9,2
Powiat nowotomyski	1 969	6,7
Powiat rawicki	3 172	11,8
Powiat wolsztyński	1 694	6,9
Leszno (miasto na prawach powiatu)	2 556	7,7
Podregion pilski	22 833	14,6
Powiat chodzieski	2 853	15,5
Powiat czarnkowsko-trzcianecki	5 253	15,6
Powiat pilski	5 974	10,6
Powiat wągrowiecki	4 168	17,0
Powiat złotowski	4 585	19,8
Podregion poznański	15 909	6,6
Powiat obornicki	2 034	9,9
Powiat poznański	4 846	3,5
Powiat szamotulski	3 803	11,1
Powiat średzki	3 130	13,4
Powiat śremski	2 096	9,0
Podregion miasto Poznań	10 178	3,2

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa wielkopolskiego, Poznań, luty 2010, s. 72.

Z problematyką bezrobocia wiąże się w szczególności liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, które ograniczają rozmiary bezrobocia poprzez tworzenie nowych miejsc pracy i zwiększanie dochodu zarówno państwa, jak i samorządu terytorialnego. Liczba podmiotów gospodarczych w Wielkopolsce systematycznie rośnie, na przykład w latach 2000–2008 według danych Głównego Urzędu Statystycznego wzrosła z 294,4 tys. do 361 tys., czyli prawie o 23%.

Liczbę firm w poszczególnych podregionach województwa wielkopolskiego przypadających na 10 000 mieszkańców możemy nazwać wskaźnikiem inicjatywy gospodarczej. Największym dysponują następujące podregiony: miasto Poznań, poznański i leszczyński. Następne w kolejności są podregiony kaliski, koniński i pilski (tab. 9).

Według ocen ekonomicznych najwyższą atrakcyjnością inwestycyjną dla działalności przemysłowej dysponują podregiony miasto Poznań i poznański, przeciętną – koniński i leszczyński, zaś niską – kaliski, a naj-

Tabela 9
Podmioty gospodarki narodowej w poszczególnych podregionach województwa wielkopolskiego (2009)

Nazwa podregionu	Podmioty gospodarki narodowej według liczby zatrudnionych						Ogółem podmioty gospodarcze	Liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców
	0-9	10-49	50-249	250-999	1000 i więcej			
Kaliski	54 172	2 688	525	48	6	57 439	859	
Koniński	50 993	2 316	422	54	9	53 794	824	
Leszczyński	49 813	2 868	584	51	7	53 323	978	
Piłski	30 075	1 709	268	26	6	32 084	784	
Poznański	63 832	3 252	595	69	14	67 762	1 172	
Miasto Poznań	89 925	4 128	716	142	37	94 948	1 713	

Źródło: GUS.

niższą pilski¹⁸. Nieco inaczej przedstawia się sytuacja poszczególnych podregionów ze względu na ich atrakcyjność dla działalności zaawansowanej technologicznie. Najwyższym wskaźnikiem atrakcyjności w tym obszarze wykazują się podregiony: miasto Poznań i poznański, wysokim – podregion koniński, przeciętnym – kaliski i leszczyński, zaś niskim – pilski¹⁹.

Dochody ludności stanowią ważny wskaźnik ich możliwości nabywczych i konsumpcyjnych, objawiających się także w dziedzinie zakupu usług medialnych, w tym dostępu do telewizji satelitarnej i szerokopasmowego internetu oraz korzystania z szeroko rozumianych usług edukacyjnych, kulturalnych, turystyczno-krajoznawczych, rozrywkowych, reklamowo-ogłoszeniowych i informacyjnych, wchodzi tutaj w grę także konsumpcja odpłatnej prasy i telewizji lokalnej. Przewodzącymi podregionami pod względem wysokości miesięcznego wynagrodzenia brutto są dwa podregiony: miasto Poznań i poznański. Następnie podregiony koniński i pilski. Natomiast stosunkowo najmniejsze wynagrodzenie otrzymują osoby zatrudnione w podregionach kaliskim i leszczyńskim. Problematyka ta z punktu widzenia rozwoju mediów lokalnych wiąże się między innymi ze wskaźnikami popytu na lokalną prasę bezpłatną, która może zaspokajać potrzeby mieszkańców podregionów uboższych, o mniejszej sile nabywczej ludności.

W tabeli 10 zebrano dane dotyczące podziału terytorialnego i administracyjnego województwa wielkopolskiego w układzie wyodrębnionych na jego obszarze 6 podregionów.

Tabela 10

Województwo wielkopolskie według podziału terytorialnego w układzie podregionów (2010)

Wyszczególnienie	Podregiony					
	kaliski PL416	koniński PL414	leszczyński PL417	pilski PL411	poznański PL418	Miasto Poznań PL415
1	2	3	4	5	6	7
Liczba powiatów wchodzących w skład podregionu ogółem	8	7	9	5	5	1

¹⁸ *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski w 2009 roku*, pod red. M. Nowickiego, Konrad Adenauer Stiftung, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Warszawa 2009, s. 22.

¹⁹ *Ibidem*, s. 35.

1	2	3	4	5	6	7
Liczba powiatów ziemskich	7	6	8	5	5	–
Liczba powiatów grodzkich	1	1	1	0	0	1
Liczba gmin ogółem	50	58	43	37	37	1
Liczba gmin wiejskich	32	34	17	18	16	–
Liczba gmin miejsko-wiejskich	15	19	24	14	18	–
Liczba gmin miejskich	2	4	1	5	3	–
Liczba gmin miejskich na prawach powiatu	1	1	1	0	0	1

Źródło: *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 31 XII 2009 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2010.

Poniżej przedstawimy krótką charakterystykę poszczególnych sześciu podregionów województwa wielkopolskiego, odwołując się do podziału statystycznego NTS3.

Podregion kaliski (PL416²⁰)

Na **podregion kaliski**, wchodzący w skład województwa wielkopolskiego, składa się 8 następujących jednostek osadniczych terytorialnego i administracyjnego podziału kraju: 1) powiat jarociński, 2) powiat kaliski, 3) miasto Kalisz (na prawach powiatu), 4) powiat kępiński, 5) powiat krotoszyński, 6) powiat ostrowski, 7) powiat ostrzeszowski, 8) powiat pleszewski.

Jest to czwarty pod względem powierzchni podregion województwa wielkopolskiego (5784 km²). Natomiast pod względem liczby powiatów wchodzących w jego skład zajmuje drugie miejsce po podregionie leszczyńskim. Natomiast pod względem liczby ludności zajmuje pierwsze miejsce wśród podregionów województwa wielkopolskiego (19,6%). Według miejsca zamieszkania ludności podregion kaliski charakteryzuje się przewagą mieszkańców wsi (52%). W jego skład wchodzi łącznie 50 gmin, w tym 32 gminy wiejskie, 15 gmin miejsko-wiejskich, 2 gminy

²⁰ Jest to oficjalny kod NTS, jakim oznaczono ten podregion według następującego schematu: PL oznacza Polskę, następna cyfra, czyli 4 oznacza poziom makroregionu północno-zachodniego (NTS1), cyfra 1 oznacza poziom regionu (NTS2), czyli województwa wielkopolskiego, cyfra 6 oznacza poziom podregionu (NTS3), w tym wypadku podregionu kaliskiego.

miejskie (Ostrów Wlkp. i Sulmierzyce) oraz gmina miejska na prawach powiatu (Kalisz). W miastach występuje większa przewaga kobiet nad mężczyznami (52%) niż na wsi (50,3%). Prawie 16% ludności mieszka w stolicy podregionu, Kaliszu, który jest ważnym ośrodkiem gospodarczym i kulturalnym podregionu. W Kaliszu i powiecie ziemskim mieszka ponad 28% ludności podregionu. Drugim pod tym względem mikroregionem jest powiat ostrowski wraz z miastem Ostrów Wlkp., którego potencjał ludnościowy stanowi 24% potencjału podregionu kaliskiego. Jak widać te trzy jednostki podziału terytorialnego składają się na ponad połowę potencjału ludnościowego podregionu kaliskiego, co stanowi o ich przewadze, a nawet dominacji w wielu innych dziedzinach, między innymi pod względem ilości i różnorodności inicjatyw prasowo-wydawniczych. Produkt krajowy brutto na osobę wytworzony w podregionie kaliskim w 2007 roku wynosił 23 599 zł, co plasowało podregion na piątym miejscu w Wielkopolsce. Jeżeli chodzi o liczbę mieszkańców podregionu to w sumie ulega ona systematycznemu wzrostowi, niemniej występują obszary o ujemnym saldzie przyrostu, do których należy stolica podregionu Kalisz (w latach 2000–2009 liczba ludności Kalisza zmniejszyła się o ponad 2,8%). Zauważa się jednak niewielką presję zasiedleniową, obejmującą powiat ziemski kaliski, którego liczba ludności w latach 2000–2009 wzrosła o 1,83%.

Do ważniejszych ośrodków prasowo-wydawniczych podregionu kaliskiego należą w szczególności: Kalisz, Krotoszyn, Ostrów Wielkopolski, Jarocin, Pleszew, Ostrzeszów, Kępno.

Podregion koniński (PL414)

Na **podregion koniński**, wchodzący w skład województwa wielkopolskiego, składa się 7 następujących jednostek osadniczych terytorialnego i administracyjnego podziału kraju: 1) powiat gnieźnieński, 2) powiat kołski, 3) miasto Konin (na prawach powiatu), 4) powiat koniński, 5) powiat słupecki, 6) powiat turecki, 7) powiat wrzesiński.

Jest to drugi pod względem powierzchni podregion województwa wielkopolskiego (6397 km²). Jednak pod względem liczby powiatów wchodzących w jego skład zajmuje trzecie miejsce. Natomiast pod względem liczby ludności zajmuje drugie miejsce wśród podregionów województwa wielkopolskiego (ponad 19%). Według miejsca zamieszkania ludności podregion charakteryzuje się przewagą mieszkańców wsi (52%). W jego skład wchodzi łącznie 58 gmin, w tym 34 gminy wiejskie, 19 gmin miejsko-wiejskich, 4 gminy miejskie (Gniezno, Koło,

Słupca, Turek) oraz gmina na prawach powiatu (Konin). W miastach występuje większa przewaga kobiet nad mężczyznami (52%) niż na wsi (50,3%). Ponad 12% ludności mieszka w stolicy podregionu, Koninie, który jest ważnym ośrodkiem gospodarczym i kulturalnym podregionu. W Koninie i powiecie ziemskim mieszka prawie 1/3 (32%) ludności podregionu. Następnymi pod tym względem mikroregionami są w kolejności: powiat kolski, którego potencjał ludnościowy stanowi ponad 13% potencjału podregionu konińskiego oraz powiat turecki (12,7%) i powiat słupecki (8,9%). Jak widać te cztery jednostki podziału terytorialnego składają się na ponad połowę potencjału ludnościowego podregionu konińskiego, co stanowi o ich przewadze, a nawet dominacji w wielu innych dziedzinach, między innymi pod względem ilości i różnorodności inicjatyw prasowo-wydawniczych. Produkt krajowy brutto na osobę wytworzony w podregionie konińskim w 2007 roku wynosił 23 288 zł, co plasowało podregion na szóstym miejscu w Wielkopolsce. Jeżeli chodzi o liczbę mieszkańców podregionu, to w sumie ulega ona systematycznemu wzrostowi, niemniej występują obszary o ujemnym saldzie przyrostu, do których należy stolica podregionu Konin (w latach 2000–2009 liczba mieszkańców Konina zmniejszyła się o ponad 3,7%) oraz powiaty kolski, słupecki i turecki. Mimo tego widać jednak wyraźną presję zasiedleniową, obejmującą powiat ziemski koniński, którego liczba ludności w latach 2000–2009 wzrosła o 4,5%.

Do ważniejszych ośrodków prasowo-wydawniczych podregionu konińskiego należą w szczególności: Września, Słupca, Konin, Koło, Gniezno, Turek.

Podregion leszczyński (PL417)

Na **podregion leszczyński**, wchodzący w skład województwa wielkopolskiego, składa się 9 następujących jednostek osadniczych terytorialnego i administracyjnego podziału kraju: 1) powiat gostyński, 2) powiat grodziski, 3) powiat kościański, 4) powiat leszczyński, 5) miasto Leszno (na prawach powiatu), 6) powiat międzychodzki, 7) powiat nowotomyński, 8) powiat rawicki, 9) powiat wolsztyński.

Jest to trzeci pod względem powierzchni podregion województwa wielkopolskiego (5996 km²). Natomiast pod względem liczby powiatów wchodzących w jego skład dzierży pierwsze miejsce. Natomiast pod względem liczby ludności zajmuje piąte miejsce wśród podregionów województwa wielkopolskiego (16%). Według miejsca zamieszkania ludności podregion charakteryzuje się przewagą mieszkańców wsi (54%).

W jego skład wchodzi łącznie 43 gminy, w tym 17 gmin wiejskich, 24 gminy miejsko-wiejskie, gmina miejska (Kościan) oraz gmina miejska na prawach powiatu (Leszno). W miastach występuje przewaga kobiet nad mężczyznami (52%), natomiast na wsi jest niemal równowaga. Prawie 12% ludności mieszka w stolicy podregionu, Lesznie, który jest ważnym ośrodkiem gospodarczym i kulturalnym podregionu. W Lesznie i powiecie ziemskim mieszka ponad 1/5 (21%) ludności podregionu. Następnymi pod tym względem mikroregionami są w kolejności: powiat kościański, którego potencjał ludnościowy stanowi ponad 14% potencjału podregionu leszczyńskiego oraz powiat gostyński (prawie 14%) i powiat nowotomyski (ponad 13%). Jak widać te pięć jednostek podziału terytorialnego składa się na ponad 3/5 potencjału ludnościowego podregionu konińskiego, co stanowi o ich przewadze, a nawet dominacji w wielu innych dziedzinach, między innymi pod względem ilości i różnorodności inicjatyw prasowo-wydawniczych. Produkt krajowy brutto na osobę wytworzony w podregionie leszczyńskim w 2007 roku wynosił 25 635 zł, co plasowało podregion na trzecim miejscu w Wielkopolsce. Jeżeli chodzi o liczbę mieszkańców podregionu, to w sumie ulega ona systematycznemu wzrostowi i nie występują na tym obszarze jednostki o ujemnym saldzie przyrostu w latach 2000–2009. Niemniej widać wyraźną presję zasiedleniową, obejmującą powiat ziemski leszczyński, którego ludność wzrosła w latach 2000–2009 prawie o 7,3%.

Do ważniejszych ośrodków prasowo-wydawniczych podregionu leszczyńskiego należą w szczególności: Leszno, Nowy Tomyśl, Grodzisk Wielkopolski, Międzychód, Gostyń, Rawicz, Kościan, Wolsztyn.

Podregion pilski (PL411)

Na **podregion pilski**, wchodzący w skład województwa wielkopolskiego, składa się 5 następujących jednostek osadniczych terytorialnego i administracyjnego podziału kraju: 1) powiat chodzieski, 2) powiat czarnkowsko-trzcianecki, 3) powiat pilski, 4) powiat wągrowiecki, 5) powiat złotowski.

Jest to największy pod względem powierzchni podregion województwa wielkopolskiego (6459 km²). Pod względem liczby powiatów wchodzących w jego skład zajmuje czwarte miejsce wraz z podregionem poznańskim. Pod względem liczby ludności zajmuje ostatnie miejsce wśród podregionów województwa wielkopolskiego (12%). Według miejsca zamieszkania ludności podregion pilski charakteryzuje się przewagą mieszkańców miasta (54%). W jego skład wchodzi łącznie 37

gmin, w tym 18 gmin wiejskich, 14 gmin miejsko-wiejskich i 5 gmin miejskich (Chodzież, Czarnków, Piła, Wągrowiec, Złotów). W miastach występuje przewaga kobiet nad mężczyznami (52%), natomiast na wsi jest niewielka przewaga mężczyzn (50,5%). Ponad 18% ludności mieszka w stolicy podregionu, Pile, która jest ważnym ośrodkiem gospodarczym i kulturalnym podregionu. W Pile i powiecie ziemskim mieszka prawie 34% ludności podregionu. Drugim pod tym względem mikroregionem jest powiat czarnkowsko-trzcianecki, którego potencjał ludnościowy stanowi ponad 21% potencjału podregionu pilskiego. Jak widać te trzy jednostki podziału terytorialnego składają się na ponad połowę potencjału ludnościowego podregionu pilskiego, co stanowi o ich przewadze, a nawet dominacji w wielu innych dziedzinach, między innymi pod względem ilości i różnorodności inicjatyw prasowo-wydawniczych. Produkt krajowy brutto na osobę wytworzony w podregionie pilskim w 2007 roku wynosił 24 598 zł, co plasowało podregion na czwartym miejscu w Wielkopolsce. Jeżeli chodzi o liczbę mieszkańców podregionu, to w sumie ulega ona systematycznemu wzrostowi i nie występują na tym obszarze jednostki o ujemnym saldzie przyrostu w latach 2000–2009. Niemniej widać niewielką presję zasiedleniową, obejmującą powiat ziemski pilski, którego liczba ludności w latach 2000–2009 wzrosła o 0,85%.

Do ważniejszych ośrodków prasowo-wydawniczych podregionu pilskiego należą w szczególności: Wągrowiec, Czarnków, Trzcianka, Chodzież, Złotów, Piła.

Podregion poznański (PL418)

Na **podregion poznański**, wchodzący w skład województwa wielkopolskiego, składa się 5 następujących jednostek osadniczych terytorialnego i administracyjnego podziału kraju: 1) powiat obornicki, 2) powiat poznański, 3) powiat szamotulski, 4) powiat średzki, 5) powiat śremski.

Jest to piąty pod względem powierzchni podregion województwa wielkopolskiego (4929 km²). Podregion poznański pod względem liczby powiatów wchodzących w jego skład zajmuje czwarte miejsce wraz z podregionem pilskim. Natomiast pod względem liczby ludności zajmuje trzecie miejsce wśród podregionów województwa wielkopolskiego (prawie 17%). Według miejsca zamieszkania ludności podregion poznański charakteryzuje się przewagą mieszkańców wsi (prawie 56%). W jego skład wchodzi łącznie 37 gmin, w tym 16 gmin wiejskich, 18 gmin miejsko-wiejskich i 3 gminy miejskie (Luboń, Obrzycko, Puszczyko-

wo). W miastach występuje większa przewaga kobiet nad mężczyznami (prawie 52%) niż na wsi (50,5%). Ponad 55% ludności podregionu mieszka w powiecie poznańskim. Drugim pod tym względem mikroregionem jest powiat szamotulski (ponad 15%). Jak widać te dwie jednostki podziału terytorialnego składają się na ponad 2/3 potencjału ludnościowego podregionu poznańskiego, co stanowi o ich przewadze, a nawet dominacji w wielu innych dziedzinach, między innymi pod względem ilości i różnorodności inicjatyw prasowo-wydawniczych. Produkt krajowy brutto na osobę wytworzony w podregionie poznańskim w 2007 roku wynosił 34 624 zł, co plasowało podregion na drugim miejscu w Wielkopolsce. Jeżeli chodzi o liczbę mieszkańców podregionu, to w sumie ulega ona systematycznemu i dynamicznemu wzrostowi. Nie występują na tym obszarze jednostki o ujemnym saldzie przyrostu w latach 2000–2009. Niemniej widać wyraźną presję zasiedleniową, obejmującą powiat ziemski poznański, którego liczba ludności w latach 2000–2009 wzrosła aż o 22,55%. Podregion poznański jest zaliczany do tzw. zaplecza metropolii i silnych ośrodków ponadlokalnych²¹.

Do ważniejszych ośrodków prasowo-wydawniczych podregionu poznańskiego należą w szczególności: powiat poznański, Środa Wielkopolska, Szamotuły, Śrem, Oborniki Wielkopolskie.

Podregion miasto Poznań (PL415)

Na **podregion miasto Poznań**, stolicę województwa wielkopolskiego, składa się 5 tzw. dzielnic, w których znajdują się delegatury Urzędu Miasta Poznania (Grunwald, Jeżyce, Nowe Miasto, Stare Miasto, Wilda²²).

Jest to najmniejszy pod względem powierzchni podregion województwa wielkopolskiego (262 km²). Natomiast pod względem wielkości produktu krajowego brutto na osobę wytworzonego w podregionie w 2007 roku, który wynosił 62 422 zł, zajmuje pierwsze miejsce wśród podregionów w Wielkopolsce.

²¹ R. Górecki, T. Kot, *Identyfikacja obszarów problemowych i strategicznej interwencji jako przykład partnerskiej realizacji projektu badawczego na potrzeby Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego*, Departament Programów Ponadregionalnych, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Toruń, 7–8 grudnia 2009, s. 13.

²² Należy nadmienić, iż administracyjny podział Poznania na 5 wymienionych dzielnic istniał od 1955 roku. Jest to jednak podział już tylko historyczny, który współcześnie nie ma żadnego umocowania prawnego. Zob. *Wielka księga miasta Poznania*, red. K. Matusiak, Poznań 1994, s. 203–206.

Na obszarze Poznania wyodrębniono 69 terytorialnych wewnętrznych jednostek pomocniczych (osiedli). Osiedle jest względnie spójnym obszarem w szczególności pod względem terytorialnym i funkcjonalnym oraz o wspólnym dziedzictwie historycznym i tradycjach lokalnych. Pierwsze osiedla powstały z inicjatywy Komitetów Obywatelskich „Solidarność” na początku lat dziewięćdziesiątych²³. W następnych latach powoływano kolejne jednostki pomocnicze (tab. 11).

Biorąc pod uwagę kryterium liczby mieszkańców osiedli, należy zauważyć, iż około 45% tych jednostek liczy do 5 tys. mieszkańców, około 31% powyżej 5 tys. do 10 tys., około 15% mieści się w przedziale powyżej 10 tys. do 20 tys., natomiast powyżej 20 tys. mieszkańców ma około 9% osiedli. Od 2011 roku podział Poznania na osiedla uległ radykalnej zmianie, drastycznie zmniejszyła się bowiem liczba osiedli, co wynika z postanowień Rady Miasta²⁴.

Podregion miasto Poznań pod względem liczby ludności zajmuje czwarte miejsce wśród sześciu podregionów województwa wielkopolskiego (ponad 16%). Miasto może się poszczycić różnorodnością inicjatyw prasowo-wydawniczych, zaspokajających potrzeby informacyjne pluralistycznego odbiorcy wielkomiejskiego.

Poznań jest jednym z najstarszych i największych polskich miast. Pierwsze wzmianki o Poznaniu pochodzą z 970 roku, jednak formalnie prawa miejskie Poznań otrzymał dopiero w 1253 roku, w którym król Polski Przemysław II ustanowił tutaj swoją stolicę. W Poznaniu w 968 roku książę Mieszko I założył pierwsze na ziemiach polskich biskupstwo.

Obecnie Poznań stanowi centralną część tzw. aglomeracji poznańskiej²⁵, obejmującej obszar 22 sąsiednich gmin, powiązanych z Poznaniem wielostronnymi związkami funkcjonalnymi w sferze zarówno społecznej i komunalnej, jak gospodarczej²⁶. Miasto Poznań jest zaliczane do

²³ Uchwała Nr XLIII/224/91 Rady Miasta Poznania z dnia 19.11.1991 roku w sprawie powołania Osiedla Smochowice stanowiła pierwszy tego typu akt prawa miejscowego.

²⁴ Zob. Uchwała Nr LXIX/941/V/2010 Rady Miasta Poznania z dnia 16 marca 2010 r.

²⁵ Szerzej na ten temat zobacz: *Agglomeracja Poznańska. Profile miast, gmin i powiatu*, pod red. T. Kaczmarka, Ł. Mikuły, Poznań, czerwiec 2010.

²⁶ W skład aglomeracji poznańskiej wchodzi następujące 23 gminy: Buk, Czerwonak, Dopiewo, Kaźmierz, Kleszczewo, Komorniki, Kostrzyn, Kórnik, Luboń, Mosina, Murowana Goślina, Oborniki, Pobiedziska, Poznań, Puszczykowo, Rokietnica, Sęszew, Suchy Las, Swarzędz, Szamotuły, Śrem, Środa Wlkp., Tarnowo Podgórne.

Tabela 11

Powolywanie osiedli w Poznaniu w latach 1991–2008

Dane	Lata													
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002–2003	2004	2005–2008
Liczba osiedli	1	11	11	7	5	5	4	2	6	9 ¹	7 ²	0	2	1 ³
Razem osiedli	1	12	23	30	35	40	44	46	52	58	65	65	67	68

¹ W 2000 roku utworzono 9 nowych osiedli, co po zsumowaniu wynosi 61 osiedli, jednak w czerwcu 2000 roku na podstawie postanowień Statutu Miasta Poznania zniesiono 3 osiedla, dlatego na koniec 2000 roku na terenie Poznania działało nie 61, lecz 58 jednostek pomocniczych.

² W 2001 roku nastąpił podział Osiedla Warszawskiego i utworzenie Osiedla Komandoria-Pomet.

³ W 2005 roku miał miejsce podział Osiedla Antoninek-Zieliniec-Kobyłepole i utworzenie nowego Osiedla Antoninek Dolny. W okresie 2006–2008 dokonano zmiany granic na niektórych osiedlach, m.in. Osiedlu Piątkowo-Zachód i Osiedlu Kwiatowym.

Źródło: Dane Wydziału Wspierania Jednostek Pomocniczych Miasta (WJPM).

kategorii tzw. krajowych ośrodków rozwoju (obok Łodzi, Krakowa, Szczecina, Wrocławia i trójmiasta)²⁷.

Potencjał terytorialny, ludnościowy, gospodarczy i naukowy aglomeracji poznańskiej na tle województwa wielkopolskiego zilustrowano w tabeli 12.

Tabela 12

Potencjał aglomeracji poznańskiej na tle województwa wielkopolskiego (2008)

Wyszczególnienie	Aglomeracja poznańska	Województwo wielkopolskie	Udział aglomeracji poznańskiej w województwie (%)
Powierzchnia	2 743 km ²	29 827 km ²	9,2
Ludność	949 195	3 403 174	27,9
Miejsca pracy	334 179	840 085	39,8
Podmioty gospodarcze prywatne	141 315	351 327	40,2
Spółki z kapitałem zagranicznym	3 613	5 574	64,8
Studenci	142 228	173 945	81,8
Dochody podatkowe jst	1 897 mln zł	4 385 mln zł	43,3

Źródło: GUS.

Poznań jest współcześnie znaczącym ośrodkiem gospodarczym, naukowym i kulturalnym w kraju i historyczną stolicą Wielkopolski. Od 1 stycznia 1999 roku Poznań ma status gminy miejskiej na prawach powiatu grodzkiego. Na dzień 31 grudnia 2009 roku Poznań zamieszkiwało 554 221 osób. W ogólnej populacji mieszkańców przeważały kobiety (ponad 53%). Liczba mieszkańców podregionu zmniejszała się systematycznie w latach 2000–2009 (z 582,3 tys. do 554,2 tys., czyli o ponad 4,7%). Niemniej widać wyraźną presję zasiedleniową, obejmującą powiat ziemski poznański, którego liczba ludności w latach 2000–2009 wzrosła o prawie 7,3%. W 2009 roku ludność w wieku produkcyjnym stanowiła 66% mieszkańców Poznania (na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 51 osób w wieku nieprodukcyjnym), a stopa bezrobocia wynosiła 3,2% i była najniższa w województwie wielkopolskim.

²⁷ R. Górecki, T. Kot, *Identyfikacja obszarów problemowych i strategicznej interwencji jako przykład partnerskiej realizacji projektu badawczego na potrzeby Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego*, Departament Programów Ponadregionalnych, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Toruń, 7–8 grudnia 2009, s. 12.

Mówiąc o jednostkach pomocniczych Poznania, czyli osiedlach, nie wspomniano o ich inicjatywach prasowo-wydawniczych, które są bardzo liczne i różnorodne. W tabeli 13 zgromadzono bliższe informacje o tych niezmiernie ciekawych przejawach działalności prasowo-wydawniczej na poziomie pojedynczego osiedla.

Tabela 13

Pisma osiedlowe wydawane przez samorządy osiedlowe w Poznaniu (stan na 04.2008)

Lp.	Nazwa osiedla	Tytuł wydawnictwa
1.	Kopernika-Raszyn	„Informator Osiedlowy”
2.	Św. Łazarza	„Wieści Łazarskie”
3.	Ks. Jerzego Popiełuszki	„Gazetka Osiedlowa”
4.	Targowe	„Nasze Osiedle-TARGOWE”
5.	Junikowo	„Gazetka Junikowska”
6.	Kwiatowe	„Echo Osiedla Kwiatowego”
7.	Stanisława Przybyszewskiego	„Gazetka Osiedlowa Rady Osiedla Stanisława Przybyszewskiego”
8.	Ogrody	„Kurier Ogrodowy”
9.	Jeżyce	„Nasze Jeżyce”
10.	Krzyżownicy-Smochowice	„Nasze Krzyżownicy ze Smochowicami”
11.	Żegrze	„Głos Żegrza”
12.	Komandoria-Pomet	„BYĆ”
13.	Starołęka-Minikowo-Marlewo	„Nasza Starołęka”
14.	Ostrów Tumski-Śródka-Zawady	„Wokół Śródki”
15.	Rataje nad Wartą	„Rataje nad Wartą”
16.	Chartowo	„Głos Chartowa”
17.	Starołęka Mała	„Starołęka Mała”
18.	Zielone Rataje	„Zielona Gazetka”
19.	Zwycięstwa	„Informator Osiedla Zwycięstwa”
20.	Śródmieście	„Wieści ze Śródmieścia”
21.	Piątkowo-Zachód	„Biuletyn Informacyjny Osiedla”
22.	Rybaki-Piaski	„Biuletyn Rady Osiedla Rybaki-Piaski”
23.	Stare Winogrody	„Kwartalnik Rady Osiedla Stare Winogrody”
24.	Wichrowe Wzgórze	„Wiadomości Osiedla Wichrowe Wzgórze”
25.	Radojewo	„Biuletyn Informacyjny Osiedla Radojewo”
26.	Umultowo	„Panorama Umultowo (wykup stron w gazecie)”
27.	Świerczewo	„Kwartalnik Osiedla Świerczewo”

Źródło: Opracowano na podstawie danych WJPM.

Podregion miasto Poznań należy do największych w Wielkopolsce ośrodków prasowo-wydawniczych, co jest skądinąd zrozumiałe choćby z powodu jego potencjału ludnościowego i naukowo-kulturowego oraz długoletnich tradycji w tej dziedzinie. Znajdują się tutaj siedziby wydawców prasy regionalnej, zarówno uniwersalnej, jak i specjalistycznej oraz środowiskowej, w tym naukowej, popularnonaukowej, regionalistycznej, branżowej. Jest to bodaj największy w Wielkopolsce, być może nawet w Polsce, ośrodek prasy osiedlowej – praktycznie na każdym osiedlu poznańskim ukazuje się jakaś postać biuletynu czy informatora osiedlowego. Jest to zapewne konsekwencja poznańskich tradycji samorządności lokalnej, tutaj bowiem mieści się również siedziba Związku Miast Polskich, którego Poznań był jednym z inicjatorów.

Zaprezentowany wyżej podział terytorium województwa wielkopolskiego umożliwia m.in. zgromadzenie informacji pomocnych przy analizie, abstrahowaniu oraz badaniach porównawczych rozwoju prasy lokalnej na poszczególnych wyodrębnionych terytorialnie obszarach i przedstawienie jej ogólnych uwarunkowań demograficzno-terytorialnych oraz społeczno-ekonomicznych i kulturowych. Dane te mogą służyć w szczególności do próby ustalenia tzw. wskaźnika inicjatywy prasowo-wydawniczej²⁸, który jest zależny między innymi od takich jednostkowych czynników, jak: liczba i struktura ludności, w tym wskaźnik ludności w wieku nieprodukcyjnym (zarówno przed-, jak i poprodukcyjnym), gęstość zaludnienia, współczynnik urbanizacji, status gospodarczy i poziom bezrobocia, dochody ludności, stan rozwoju bazy edukacyjno-oświatowej, kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej, przeobrażenia historyczne, w tym zmiany terytorialne i przynależności administracyjnej oraz lokalne tradycje prasowo-wydawnicze.

²⁸ Wskaźnik inicjatywy prasowo-wydawniczej jest stosunkiem ogólnej liczby tytułów prasy lokalnej zainicjowanych w podregionie w danym okresie do liczby jego mieszkańców. Oznacza zatem liczbę mieszkańców przypadających na jeden tytuł prasy lokalnej. Dlatego obrazuje głównie różnice jakościowe, jakie zachodzą pomiędzy poszczególnymi podregionami województwa wielkopolskiego. Im wskaźnik jest mniejszy, tym większy jest poziom inicjatywy prasowo-wydawniczej w danym podregionie. Wskaźnik ten może być miernikiem inicjatywy prasowo-wydawniczej w danym roku lub też odnosić się do wybranego do badań interwału czasowego.

**The structural composition of Wielkopolska
as a local press research field**

Summary

The author presents the analysis of the current territorial structure of Wielkopolska as a potential research field for studies into the local press market and its trends. The contents of the paper comprise a demographic and territorial description of Wielkopolska, including an analysis of the six sub-regions distinguished on the basis of the European Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS). The purpose of the paper is to collect information to support the analysis, generalization and comparative examination of the development of the local press in specific areas, and the general presentation of demographic, territorial, socio-economic and cultural conditions. The composition of local press markets depends on such factors as the size and structure of populations, including the proportions of non-productive population (both pre-, and post-production age groups), population density, the rate of urbanization, economic status and levels of unemployment, income, development of educational, cultural, sporting and recreational facilities, historical transformations, including changes in territorial and administrative affiliation, and local press traditions.

